

ביאורים לפרקי אבות

א **בַּעֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם, וּמָה תִּלְמוּד לֹמֵר** (6),
וְהָלָא בְּמֵאֵמֶר אֶחָד יִכּוֹל לְהִבְרָאוֹת (7), **אֵלָּא,**
לְהַפְרֵעַ מִן הָרְשָׁעִים שְׂמֵאֲבָדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא
בַּעֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת, וְלִתֵּן שָׁנֵר טוֹב לְצַדִּיקִים שְׂמֵקִימִין
אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת:

~ פירוש ר"ע מברטנורא ~

הָעוֹלָם מִמַּשׁ, שְׂמֵכְרִיעִים אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ
 לְכַף חוֹבָה, וְנִמְצָא הָעוֹלָם אֲבָד בְּשִׁבְלֵם: שֶׁנִּבְרָא
 בַּעֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת. וְאֵינוֹ דוֹמֵה הַמְּאֻבָּד מְלֵאכָה
 שֶׁהִיא נְעֻשִׁית בְּיוֹם אֶחָד לְמֵלֵאכָה שֶׁהִיא נְעֻשִׁית
 בְּהַרְבֵּה יָמִים:

בַּעֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת. תְּשֻׁעָה וְיִאמֶר, וּבִרְאשִׁית נִמְי
 מְאֻמֶּר הוּא, דִּכְתִּיב (תהלים לג) בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם
 נִעֲשׂוּ: שְׂמֵאֲבָדִים אֶת הָעוֹלָם. שְׂכָל הַמְּאֻבָּד נִפְשׁ
 אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל כָּאֵלוֹ אֲבָד עוֹלָם מְלֵא, וְהָרְשָׁעִים
 שְׂבַעֲוָנִים מְאֻבָּדִים אֶת נַפְשָׁם כָּאֵלוֹ מְאֻבָּדִים אֶת
 הָעוֹלָם. כִּי מְצֵאתִי. וְלִי נִרְאָה, שְׂמֵאֲבָדִין אֶת

~ עיקר תוספות יו"ט ~

דֶּרֶךְ חַיִּים: (8) לְהִבְרָאוֹת. וְלֹא תֵּנֵן בְּרָא הָעוֹלָם
 וְיִכּוֹל לְבָרָא. נִרְאָה בְּעֵינֵי שֶׁהַפְּלִיא בְּזוֹה הַרְיָאת
 הַבְּרִיָּאָה שֶׁהִיְתָה יֵשׁ מֵאִין וְאֶפְסֵס מִחֻלְט, וְלֹא
 בְּמַחְשַׁבַת הַחוֹשֵׁב בַּחֲמֵר קְדָמוֹן. שְׂבַאֲשֵׁר נֶאֱמִין
 בְּאֶפְסֵס מִחֻלְט, צוֹדֵק הַמְּאֻמֶּר לֹמֵר שֶׁהִיָּה יִכּוֹל
 לְהִבְרָאוֹת שֶׁהוּא מֵצַד הַנִּבְרָא, שְׂכִינֵן שְׂאֶפְסֵס וְאִין
 מִחֻלְט הִיָּה, אִין מוֹנֵעַ מִלְּהִבְרָאוֹת בְּמֵאֻמֶּר אֶחָד
 כְּמוֹ בַּעֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת. אֲבָל אֵלֹו הִיָּה חֲמֵר קְדוּם,
 לֹא יִצְדַּק לֹמֵר בְּפִשְׁטוּת שֶׁהִיָּה יִכּוֹל לְהִבְרָאוֹת
 מֵצַד הַחֲמֵר, כִּי שְׂמֵא טֵבַע הַחֲמֵר לֹא הִיָּה מִקְבֵּל
 הַבְּרִיָּאָה בְּמֵאֻמֶּר אֶחָד: (עיקר תו"ט).

(6) וּמָה תִּלְמוּד לֹמֵר כו'. הִכִּי פִּירוּשׁוֹ, מַה
 תִּלְמוּד לֹמֵר מִזֶּה שֶׁהוּא נִבְרָא בַּעֲשֶׂרָה
 מְאֻמְרוֹת, כְּלוֹמֵר אֵיזוֹ תִּלְמוּד נִמְשָׁף מִזֶּה. וְלֹא
 שֶׁהִיא שְׂאֵלָה עַל הַבְּרִיָּאָה עֲצֻמָּה לְמָה הִיְתָה
 בַּעֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת, אֵלָּא שְׂרָצָה לֹמֵר שִׁישׁ
 לָנוּ לְלַמֵּד מִהַבְּרִיָּאָה שֶׁהִיא בַּעֲשֶׂרָה מְאֻמְרוֹת
 לְמוּד מוֹסֵר נָאָה, שֶׁהִלָּא בְּמֵאֻמֶּר אֶחָד כו',
 וְיִצָּא לָנוּ מִמֶּה שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשֶׂרָה, לְהַפְרֵעַ כו'.
 אֲבָל לֹא שֶׁלְכֶף הִיְתָה פִּנְתַּת הַבְּרִיָּאָה בַּעֲשֶׂרָה
 מְאֻמְרוֹת כְּדִי לְהַפְרֵעַ וכו', שְׂאִין זֶה מִמִּדַּת טוֹבוֹ
 יִתְבָּרַךְ לַעֲשׂוֹת פְּעֻלָּה יְתֵרָה כְּדִי לְהַפְרֵעַ כו'.

~ משיחת ש"פ נשא ה'תנשא ~

וכדאי ונכון ביותר שכאו"א יקבל על עצמו שנוסף על אמירת פרקי
 אבות (מילי דחסידותא) בכל שבת משבתות הקיץ, יוסף וילמד בעיון
 משנה אחת (לכל הפחות) עם הפירושים דמפרשי המשנה, כל חד לפום
 שיעורא דילי'.

(משיחת ש"פ נשא תנשא - סה"ש עמ' 597)

רבי אומר . . .

ביאור מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שי"ל

א) בעשרה מאמרות נברא העולם

רק שבע ארצות, שכן עיקר העבודה בזמן הזה הוא בירור וזיכוך שבע המדות (והעבודה בג' מוחין היא כדי לפעול על המדות), אבל בגאולה העתידה תהי' נתינת כל עשר הארצות (גם קיני קניזי וקדמוני), שכן אז תהי' עבודת ה' בתכלית השלימות, ותהי' העבודה עם הג' מוחין (גם) בפני עצמם.

ולפי זה יש לומר בנדון דידן:

תורה שבכתב ניתנה מלמעלה על ידי הקב"ה, ולא שייך שאדם יוסיף בה ח"ו. ומצד בחינה זו – דרגת המשכת אלקות מלמעלה – שלימות הבריאה היא באופן של שבעה. וזה נותן את הכח לעבודה של בירור שבע המדות, גילוי אלקות בתוך גדרי העולם ובערך להם. אך רובה של תורה שבעל פה נתגלתה על ידי עבודה ויגיעה בעיון ופלפול של חכמי ישראל בכח עצמם במשך הדורות, שעל ידי זה התחדשו ריבוי דינים ופרטים בתרי"ג מצוות⁸. ולכן ההדגשה היא על כך שהעולם נברא בעשרה מאמרות, שכן מצד עבודת המטה, בתורה ובעולם, רואים בבריאה בחינת עשרה. וזה נותן את הכח לפעול הוספה וחידוש בבריאה, הגילוי של בחינת עשרה¹⁰.

בתורה שבכתב נאמר שהעולם נברא בשבעה ימים, „ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו“, ובתורה שבעל פה נאמר „בעשרה מאמרות נברא העולם“. ויש לומר, שההבדל בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה הוא על דרך ההבדל בין שבעה לעשרה.

וביאור הענין:

שבעה – מורה על שלימות ההיקף של הבריאה, שבעת ימי בראשית, שבעת ימי ההיקף². ובשרשם – שבע המדות, שבהם נברא העולם, שבעת הימים (יום ראשון – חסד, יום שני – גבורה, עד ליום השביעי – מלכות)³, היינו הדרגה באלקות שמהווה את העולם ומתלבש בו.

עשרה – קשור (גם) עם הדרגה באלקות שמעל לעולם, עשר ספירות, הכוללות ג' מוחין, שהם נעלים מלהיות מקור לעולם⁴. וגילוי בחינה זו נפעל על ידי עבודת האדם, המוסיף ומחדש (על הבריאה שנבראה בשבע מדות) את ההמשכה והגילוי של ג' מוחין, כך שנהי' השלימות של עשרה.

והענין בעבודת האדם: מבואר בחסידות⁵, שבזמן הזה ניתנו לישראל

(1) בראשית ב, ב. (2) ראה שר"ת הרשב"א ח"א ס"ט. (3) ראה ספה"מ תרע"ח עמ' רסט. (4) ראה ספה"מ תשי"ח עמ' 273. (5) מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א בתחלתו. (6) ראה פתיחת הרמב"ן עה"ת. (7) שלומדים מפי דעתם באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהם. . . (או) שעשואם סייג לתורה (רמב"ם הלכות ממרים פ"א ה"ב). (8) ראה המשך תרס"ו עמ' עח. (9) ראה ב"ר פי"א, ו (וברש"י): אשר ברא אלקים לעשות, לתקן. (10) ספה"ש תנשי"א ח"ב עמ' 670.

